

Štvrťročník Akadémie umení v Banskej Bystrici

www.aku.sk

**DIVADLO POTREBUJE TÉMY,
KTORÉ SPOLOČENSKÚ ELITU
VYLAKAJÚ**

> s. 4

**SPIEVA O TOM, O ČOM SA JEJ
ŤAŽKO ROZPRÁVA**

> s. 10

**SVOJICH ŽIAKOV VEDIE K POKORE
K DIVÁKOVI**

> s. 14

NÁREČOVÝ DEBUT REŽISÉRA MATÚŠA OL'HU

musíte zvyknúť na to, že pôvodné dlhé „e“ tu ľudkovia zamieňajú v zásade za krátke (chleb, redki, dzeľče) a rovnako nakladajú aj s dlhým „o“ (koň, moj, stofka). Úplný nedostatok kvantity je vôbec nápadným znakom tunajšej reči (volam, davam, robim) a príselec si musí zvyknúť tiež na mäkké sykavky (šeno, sívi, šedzec) či dost krkolomný spoluhláskový zhuk šč a žďž (ššesce, ščedri, diždža)...

pokrač. na s. 2 >>

Už sme informovali, že v Spišskom divadle v Spišskej Novej Vsi pripravil režisér Matúš Ol'ha, rektor našej alma mater, premiéru hry Jozefa Gregora Tajovského Ženský zákon v írečitej „spišštine“. Presnejšie, po špiski, lebo tak to stojí na plagáte. Premiéra sa odohrala v druhej polovici septembra.

ÍREČITÝ JANO MARE O DORE

Práve z tohto aspektu možno nebude celkom od veci zakutráť v pamäti a pripomenúť poznatky zo školských lavíc. Kto počas svojej vysokoškolskej éry študoval Paulinyho, Ružičku a Štolca, ten vie, že spišské nárečie patrí do juhozápadnej skupiny východoslovenských nárečí, a to spolu s abovským a nárečím juhozápadného Šariša. Takže v tomto regióne si

Aktéri spišského Ženského zákona pekne pohromade. V strede režisér Matúš Ol'ha. Foto: Pavol Furik

>> dokončenie z 1. str.

S týmito a podobnými jazykovými odlišnosťami, pravdaže, Matúš Olha až taký problém nemá. Veď je prešovským rodákom, čo je zo Spišskej Novej Vsi na dohodenie kameňom. Navyše pre tento divadelný titul je príznačné, že dominantné v ňom je bohaté využívanie nárečových slov, ktoré umocňujú atmosféru dediny. Musí však nanajvýš zaujímavosť znieť „po špisky“ trebárs výstup z druhého dejstva, kde hovorí „uhlar“ Jano svojej žene Mare o „sušede“ Dore: „To je to, tá tebe rozum zatemnila!“ Najmä keď vieme, že aj pre Spiš je charakteristická zosilnená podoba ukazovacích zámen (toten, tota, totemu).

DIVADLO AKO „FARMA“ AKADÉMIE?

Ale dosť bolo jazykového okienka. Keďže sezóna sa sústreďuje na Spiš, tak v rámci daného dramaturgického zámeru smižiansky rodák Anton Kret preložil hru práve do tohto nárečia. Premiéra bola naplánovaná na 20. septembra. „Na Spišskom divadle je interesantné to, že v 14 členom súbore figuruje rovná desiatka absolventov herectva z našej Akadémie umení,“ upozornil na nie nepodstatnú skutočnosť režisér i rektor v jednej osobe Matúš Olha. Navyše, zamestnanie v tomto divadle našli aj absolventi dramaturgie a réžie, takže ide o divadlo, ktoré pomerne úspešne pomáha odchovancom AU v ich

rozbehu, v štarte umeleckej kariéry. Tento moment logicky znásobil pracovné nasadenie i potešenie Matúša Olhu: „Práca s mladými ľuďmi je vždy veľmi zaujímavá, lebo oni pristupujú k svojim povinnostiam ešte bez zlovykov a rutiny. Za zmienku stojí aj to, že tento klasický slovenský text zaznieva v novom preklade, ktorý by mal byť dôverne blízky najmä spišskonovoveskému publiku.“

(ben)

FINÁLE CENY EXIT

BEZ NAŠEJ ÚČASTI

V letnom období sa uskutočnilo prvé zasadanie komisie Ceny Exit 2013. Deväťčlenná porota, zložená z pedagógov českých a slovenských vysokých umeleckých škôl hodnotila celkom 52 prihlásených projektov.

Ako informuje na svojej web stránke UJEP Ústí n/L., náročné, ale podnetné rozhodovanie vyústilo vo výber deviatich finalistov Ceny Exit 2013: Martin Bražina (Akadémie výtvarných umení v Prahe), Jiří Hölzel (Fakulta umění a designu UJEP Ústí nad Labem), Jan Kysela (Fakulta umění a architektury TU v Liberci), Petra Lelláková, Vladimíra Večeřová (Akademie výtvarných umění v Prahe), Kristýna Lutzová (Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Prahe), Vojtěch Maša (Fakulta výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně), Lucie Patáková (Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Prahe), Martin Szöllos (Fakulta umění a architektury TU v Liberci) a Viktor Vejvoda (Akademie výtvarných umění v Prahe). Finalisti predstavujú svoje projekty na spoločnej výstave v Galerii Emila Fillu, ktorá bude 3. 12. 2013–31. 1. 2014.

PREMIÉROVO DVA PROJEKTY Z FVU

Druhé zasadanie komisie sa uskutočnilo v deň vernisáže výstavy, 11. decembra 2013 v Galerii Emila Fillu v Ústí nad Labem. Komisia z vystavených projektov vyberie víťaza, ktorý bude vyhlásený na slávnostnom ceremonálii, kedy tiež pokrstia katalóg celej výstavy. Do 6. ročníka Ceny Exit 2013 bolo prihlásených 52 projektov z 8 umeleckých vysokých škôl, medzi nimi 2 projekty z Fakulty výtvarných umení Akadémie umení v Banskej Bystrici.

Cena Exit je súťažou pre študentov vysokých umeleckých škôl, vyhlásená Fakultou umění a designu Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Má charakter bienále, jej prvý ročník sa uskutočnil v roku 2003. Hlavnou ambíciou Ceny Exit je spoluvytvárať aktívne a konkurenčné prostredie na akademickej pôde vysokých umeleckých škôl, motivovať študentov k realizáciám vlastných výtvarných projektov. Prvýkrát vôbec sa Cena Exit týka už aj našej školy, a to konkrétne fakulty výtvarných umení. V roku 2013 sa totiž celá súťaž otvorila tiež pre Slovenskú republiku a naše vysoké umelecké školy.

(in)

ARTORIUM 2013 AKO KONFRONTÁCIA TVORBY

V tomto roku sa pedagógovia a študenti Fakulty dramatických umení AU v Banskej Bystrici rozhodli pripraviť 4. ročník medzinárodného medziodborového projektu za účasti vysokých umeleckých škôl pod názvom Projekt Artorium. Uskutoční sa od 17. do 20. októbra t. r. na pôde FDU AU.

PRIESTOR NA UMELECKÚ TVORBU

Projekt je venovaný prezentácii divadelných inscenácií, filmovej tvorbe európskych vysokých umeleckých škôl, výtvarnému a hudobnému umeniu a kreatívnym dielňam. Ponúka tvorivý priestor študentom, pedagógom a umeleckej obci mesta na konfrontáciu a percepciu umeleckej tvorby rôznych žánrov, ktorá vznikla na pôde Akadémie umení v Banskej Bystrici a pôde prizvaných vysokých umeleckých škôl v ostatnom akademickom roku: Akadémie múzických umení v Prahe (Česká republika), Univerzitet u Novom Sadu – Akademia umetnosti (Srbsko), Akademia Teatralna im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie (Poľsko), Kyiv National I. K. Karpenko - Karyi University of theatre, cinema and television (Ukrajina), Vysoká škola múzických umení v Bratislave (Slovenská republika) a Janáčkova akademie múzických umení v Brně (Česká republika). Zámerom FDU AU ako hlavného sponzora projektu je ponúknuť mladým ľuďom priestor na umeleckú tvorbu, na jej prezentáciu a konfrontáciu tvorivých postupov a výsledkov v rámci tvorby európskych vysokých umeleckých škôl a zároveň povzbudiť záujem o umeleckú produkciu v regióne. „Verím, že štyri dni, prežité medzi kolegami z rôznych európskych krajín obohatia účastníkov o nové divadelné zážitky a skúsenosti, ale aj o nové vzťahy s mladými kolegami z Poľska, Srbska, Ukrajiny či Česka a Slovenska. Nech sa nášmu podujatiu darí a verím, že o rok sa stretneme opäť a ešte vo väčšom počte,“ vyjadril svoje presvedčenie rektor AU Matúš Olha.

BLOK INSCENÁCIÍ

V programe podujatie nachádzame niekoľko pozoruhodných titulov inscenácií. Noci sestier Brontëových od Susanne Schneiderovej ponúkne Divadelná akadémia Aleksandra Zelwerowicza z Varšavy v réžii Boženy Suchockej. Janáčkova akadémia múzických umení (JAMU) v Brne – Divadlo na Orlí / Hudebně dramatická laboratoř JAMU prichádza s inscenáciou Bohéma 1914 – zima, jaro. Réžiu má Zetel, autormi sú Giacomo Puccini – Vojtěch Dlask – Henri Murger – Miroslav Ondra – Zetel. Top Dogs je titul hry, s ktorou prispeje do programového bloku Vysoká škola múzických umení v Bratislave. Jej autorom je Urs Widmer, režijné ju pripravila doc. Ingrid Timková. Hrajú: Marta Maťová, Dominik Gajdoš, Jozef Jurčíšin – Kukla, Lukáš Pelč, Matúš Kvietik, Michal Thomasy, Cyril Žolnár, Robert Roth a. h. Domáca Akadémia umení sa predstaví s Bottovou romantickou baladou Žltá Ialia v úprave a réžii Silvie Zeumerovej (hudba Pavel Janíček, choreografia Martin Urban, dramaturgia Petra Kovalčíková). Hrajú: Nikola Bercíková, Terézia Brodňanská, Veronika Čepeová, Michaela Domocová, Mária Görögová, Tatiana Hataďámová, Adam Herich, Peter Hovanec, Ľudovít Košík, Marián Kováč, Matej Kováčik, Tomáš Krištof, Kristína Medvecká – Heretiková, Martina Mesiariková, Danica Milanová, Erika Petrincová, Marek Rozkoš, Jana Štafurová, Zuzana Štelbaská a Natália Vaňová. S Kabaretom Marceau sa tešíme na Akadémii muzických umění Praha, a to pod režijnou taktovkou Adama Halaša. Ider o jemnú pantomimickú grotesku v prevedení 1. ročníka katedry pantomimy. Nuž a napokon Univerzita v Novom Sade – Akadémia umenia odprezentuje Zmätko mravcov od Aleksandra Popoviča v réžii nám dobre známeho Ljuboslava Majeru.

DOPLNKOVÝ PROGRAM

Projekt Artorium sa začína veľkolepým sprievodom divadelných súborov po historickom centre Banskej Bystrice a jeho priľahlých uliciach. Sprievod ulicami mesta sa bude konať dvakrát: vo štvrtok a v piatok od 10.30 do 12.00 hod. Obyvatelia mesta ako aj náhodní okoloidúci či turisti sa tak môžu tešiť na pestré masky, kostýmy a pouličných umelcov. Improvizácia je základ snáď u každého herca. Preto nemôže chýbať ani na projekte Artorium. Pre všetkých, ktorí majú radi tvorbu bez prípravy, je určená improliga. Prihlásiť sa môže do nej každý, kto sa nebojí predstúpiť pred divákov, ktorí tiež môžu určovať smerovanie deja, alebo ho v procese tvorby pozmeniť. Všetko záleží len na fantázii a na spontánnom nápade. A napokon to budú workshopy. Workshop kreatívneho písania lektorsky zabezpečuje Mgr. art. Katarína Hitzingerová, ArtD. Ďalší pod názvom Tanec a herecký pohyb, dve strany jednej mince / Mentálny tréning ako herecký nástroj má lektorov v Marekovi Ťapákovi a Martinovi Urbanovi, protagonistoch filmu Tanec medzi črepinami. Do tretice je to workshop Telo v priestore (z cyklu Polarity herectva 2013), ktorý lektorsky uvedie Tomáš Tomsa Legiersky.

Organizačný tím podujatia Artorium 2013 pracuje v zložení: Petra Beňušková, Silvia Zeumerová, Jana Lopejská, Ivan Kršiak, Dušan Hanák, Peter Dimitrov, Lukáš Matejka, Dušan Slobodník, Miroslav Bulla, Marián Vereš, Juraj Miššik, Katarína Hitzingerová, Martin Urban, Marek Ťapák a Tomáš Legiersky.

(pb)

S ČERSTVÝM ŠEŠŤDESIATNIKOM PHDR. ANDREJOM MAŤAŠÍKOM, PHD. NIELEN O TOM, AKO V PREZIDENTSKOM PALÁCI CHRÚMAL PIROHY S KRITIKMI Z PRESTÍŽNYCH NOVÍN

DIVADLO POTREBUJE TÉMY, KTORÉ SPOLOČENSKÚ ELITU VYĽAKAJÚ

Čerstvý šesťdesiatnik, PhDr. Andrej Maťašík, PhD. patrí k pedagógom, ktorí na Akadémii umenia v Banskej Bystrici pôsobia od samého vzniku školy. V súčasnosti je vedúcim katedry dramaturgie, réžie a teatrologie, predsedom fakultného akademického senátu a členom senátu Akadémie umení a členom umeleckej a vedeckej rady fakulty dramatických umení. Je iniciátorom a vedeckým tajomníkom série Banskobystrických teatrologických konferencií, ktorých jubilejný desiaty ročník sa uskutoční v závere novembra 2013. Popritom v Ústave divadelnej a filmovej vedy SAV vedie riešiteľský kolektív náročného výskumného programu podporovaného Agentúrou na podporu vedy a výskumu, publikuje a na konferenciách prezentuje individuálne výskumné projekty a rediguje najstarší slovenský divadelný časopis Slovenské divadlo. Využili sme príležitosť a položili sme mu niekoľko otázok:

Verejnost vás pozná ako popredného divadelného teoretika, historika a kritika, pedagóga a autora literatúry faktu. Je náročné byť na Slovensku divadelným kritikom, ktorý navyše nerád podlieha dobovému konformizmu, hoci aj za cenu osobných neprijemností?

- V posledných rokoch sa už zvyknem predstavovať ako divadelný historik, hoci je pravdou, že som vyše tri desaťročia patril k nemnohým, ktorí pred „akademickjším“ označením teatrolog dávali prednosť hrdému priznaniu sa k profesii divadelného kritika. Sedemdesiate roky, v ktorých som študoval a rozhlíadal sa po širavách divadelnej tvorby, boli zvláštnym obdobím – na jednej strane vrcholila normalizácia, a teda ideologizácia prenikala všade, na strane druhej ešte tvorili Budský a Zachar, na vrchole bol Miloš Pietor, popri ňom Jozef Pálka, Pavol Haspra, Vladimír Strnisko, Ivan Petrovický, začínali

na seba upozorňovať Peter Scherhauser, Ľubomír Vajdička, Jozef Bednárík a potom ďalší mladí. Hry Petra Karvaša sa hrať nemohli a po troch semestroch nám ho vzali aj ako pedagóga, ale pôvodná tvorba mala veľkú podporu a divadlá sa predbiehali v oslovovaní autorov, spolupracovali s mladými a dávali im príležitosť rásť. A nemyslím si, že by sme mená ako Ivan Bukovčan, Peter Kováčik, Ľubomír Feldek, Ján Solovič, Karol Horák či Mikuláš Kočan dnes mali zmiest zo stola len preto, lebo sa na profesionálne javiská ich hry dostali práve v dobe normalizácie. Ale späť k otázke – jedným z paradoxov sedemdesiatych rokov bolo aj to, že pokiaľ ide o flexiu divadla, vládla dnes nepredstaviteľná názorová pluralita. Štyri celoslovenské denníky, ale aj tri denníky krajské a bratislavský Večerník, týždenník Nové slovo, dvojtýždenník Film a divadlo, neskôr tiež Literárny týždenník a dvojtýždenník

Dialóg, mesačníky Javisko a Slovenské pohľady predstavovali základný publikačný priestor. Každý z týchto printov mal svojich spolupracovníkov a naozaj o všetkom, čo sa v divadle udialo, ste sa mohli aj dočítať. Iste, niektorí kritici mali svoje „muchy“, niektorí ideologizovali a niektorí pedagogizovali, niektorí boli aj umlčaní a písať nesmeli, ale spomínam si, ako ma milo prijali v redakcii Ľudu, keď som tam ako osemnásťročný uchádzač o štúdium divadelnej vedy priniesol krátky ohlas na absolventské predstavenie v Štúdiu VŠMU. Usadili ma, pani redaktorka si text prečítala, dala mi niekoľko kontrolných otázok (asi aby sa ubezpečila, že som nepriniesol text za niekoho iného) – a na druhý či tretí deň som „sa čítal“ v celoslovenskom denníku. Dokonca mi za to poslali asi 50 korún (vtedy dva litre vína v najlepšej vinárni a Sparty k tomu) a vyzvali ma, aby som písal ďalej. Ešte ako študenta

ma bratislavské redakcie vysielali na premiéry po celom Slovensku, písal som o divadelných festivaloch, o pôvodnej tvorbe... Publikačnú pauzu som mal, keď som sa venoval aktívne praktickej dramaturgii, ale z trnavského divadla som sa vrátil k písaniu a na dlho som zakotvil v Divadelnom ústave, kde som sa stal členom tímu odborníkov, ktorých úlohou bolo vidieť v niekoľkých divadlách všetko a v ostatných čo najviac inscenácií a písať o nich. Pre divadelných tvorcov sme vtedy ako „bratislavskí“ kritici neboli nepriatelia, vítali nás radi, lebo sme o ich práci informovali. S mnohými režisérmi, hercami, dramaturgmi a scénografmi sme sa po nociach v divadelných kluboch nielen zabávali, ale aj zápalisto diskutovali a nielen o tom, či sme dostatočne vyzdvihli prínos toho či onoho, prípadne, či sme niečo neprehliadli, ale bola to aj príležitosť informovať o osobnostiach, ktoré vtedy formovali európske a svetové divadlo. A tých bola v tom čase v plnej sile veľmi reprezentatívna kolekcia – v Poľsku, kam som vtedy chodieval veľmi často a rád, popri J. Grotowskom aj A. Wajda, E. Axer, K. Swinarski, K. Dejmek, J. Szajna, J. Jarocki, J. Szajna, A. Hanuskiewicz, T. Kantor a mnohí iní, v Moskve J. P. Ľubimov, O. Jefremov či A. Efros, ale aj G. Strehler, P. Stein, P. Brook, A. Mnouchkine, I. Bergmann... Skvelých a podnetných predstavení bolo veľa, pravda je, že možností vidieť ich bolo podstatne menej ako dnes, nedalo sa sadnúť do auta a zabehnúť si do Viedne či kúpiť cez internet lístky do Avignonu. Ale zase je pravda, že keď som si za štipendium kúpil lístok na vlak a objavil som sa na recepcii vrcholného festivalu Divadlo národov vo Varšave a vysvetlil som im, že som prišiel kvôli festivalu a chcem vidieť všetko, akreditovali ma bez veľkých rečí a večer som už na recepcii v prezidentskom paláci chrúmal pirohy pri stolíku s kritikmi z prestížnych francúzskych, izraelských či ruských novín a pri susednom si pripíjali elitní svetoví režiséri... Ale nazad k téme (to je môj problém aj pri prednáškach, asociácie, alebo jednoducho potreba čosi dopovedať, ma často odvádza od hlavnej línie). Zažil som samozrejme aj pokusy „vplyvať“ na mňa či na mojich kolegov. Do Divadelného ústavu napríklad prišla oficiálna písomná žiadosť, aby na predstavenia istého divadla už nechodil kolega Ján Jaborník, s argumentom, že ako vyškrtnutý člen strany nie je ideovo partnerom na správnej výške. Raz som zbadal svoju recenziu v časopise a po prečítaní pár riadkov som zostal zdesený – všetky „ne“

mi z textu zmizli. Namiesto nepodarilo – podarilo, namiesto nezvládol – zvládol a tak ďalej. Ale moja chyba – mohlo mi trknúť, že šéfredaktorom je otec režiséra hodnotenej inscenácie... Ale paradoxne k otvorenému pokusu o „korupciu kritika“ došlo až v deväťdesiatych rokoch, keď si istý divadelný riaditeľ predom mnou poťažkal: „Aj na obed do Carltonu sme ich pozvali, a predsa zle píšete“. Ale uzavrieme – svoju integritu si musí každý ustrážiť sám. Sme rôzni, niekto je ráznejší, iný miernejší, niekto sa rád predvádza a niekto je zase spokojný, keď svoj názor dôkladne vysvetlí. Podstatné je – a v tom sa tvorba a kritika vzácnne stretávajú – že by sa to nemalo robiť „zamestnanecky“. Keď režirujete „za čiarku“, ale nie preto, lebo ste vášnivo presvedčený o tom, že práve toto a teraz má divadlo publiku povedať, vznikne možno remeselné dobre urobená, ale nudná inscenácia. A ak píšete o predstavení, z ktorého ste odišli neoslovení len preto, lebo ste sľúbili povedzme 3000 znakov, zase je to cítiť a radšej stačilo uverejniť základné fakty a informáciu, že premiéra sa odohrala.

Zvyknete vraviť, že divadlo je zrkadlom svojej doby. Aké hodnoty rešpektuje súčasné divadlo, ak zohľadníme stav autorského zázemia, finančných zdrojov, atakďalej?

- To nehovorím ja, to napísali mnohí a medzi nimi aj William Shakespeare. Pretože je to pravda. Každá spoločnosť má presne také divadlo, aké si zaslúži a aké si vypýta. My sme mali nádhernú situáciu, že divadlo našlo na ideologický a spoločenský tlak skvelú odpoveď – metaforickú divadelnú reč. Snaha „dávať umelcov do laty“, pokusy ideovo limitovať povedzme repertoárový výber, viedli tvorcov k tomu, že hľadali možnosti, ako cez rampu dostať posolstvo, ktoré nemali zaznievať, ale ktoré bolo treba vysloviť. Problém dnešného slovenského divadla sa začal vtedy, keď sme zo dňa na deň prišli o dovedy ústrednú tému – túžbu po slobode. V rozmanitých variáciách práve ňou žilo slovenské divadlo do roku 1990 a pre túto tému bolo aj predmetom pomerne veľkého diváckeho záujmu. Diváci sa chodili do hľadiska aspoň nadýchať ilúzie a načerpať nádej. V nových spoločenských podmienkach divadlo dodnes naozaj vážnu tému nenašlo. Alebo nenašlo odvahu hľadať ju. Jedine muzikál, hoci najčastejšie v čudesnej „obhryzenej“ podobe reprodukcii pripravených podľa bedkera majiteľa licencie a na hudbu z cédečka, využil priestor a oblažuje všetkých, ktorí vedľa

uveriť, že sa dotkli hviezd... Ale reálne – divadlo stratilo svoje niekdajšie exkluzívne spoločenské postavenie, nezmyselnou mnohoročnou kampaňou znevažujúcou domácich autorov prišlo o autorský potenciál, propagandistickým preferovaním jednotlivostí ako vzorov zmazalo špecifické črty jednotlivých súborov a vyhnalo z divadiel tých, ktorí na istý typ predstavení radi chodili, ale nové divácke davy neoslovilo. Iste, neplatí to v rovnakej intenzite na všetky divadlá a zavše zaknihujeme aspoň pokusy o autentickú výpoveď, ale v globále to platí. Úroveň plátov v divadlách je podobná ako na školách – a potom sa všetci strašne čudujeme, ako je to možné, že deti maturujú a máločo vedia – a v divadlách sa na to zavše nedá pozeráť. Môžeme sa čudovať, prečo je toľko slovenských režisérov v tom najproduktívnejšom veku v Čechách a kade-tade? Čo by robili doma, keď divadlá uvedú za sezónu tri premiéry, lebo na viac nemajú? Viacdrojové financovanie kultúry nevyriešila ani pravica, ani ľavica, ani liberáli, ani konzervatívci, vstupné musí zodpovedať národným platom a zúfalý nápad, aby jednému zo sociálnych dávok bol trebárs mesačný prídelený vstupeniek do divadla, na koncerty či do galérií, zatiaľ v parlamente nezaznel. Osobne si myslím, že to možno zmeniť jedine tak, že divadelníci prídu s takými témami, ktoré ľudí oslovia, kvôli ktorým budú ochotní ušetriť na čomsi inom, aby mohli byť pri tom. A musia to byť témy, ktoré spoločenskú elitu vyľakajú, ktoré bude vnímať ako ohrozenie, ako morálnu konkurenciu. Divadlo má šancu, ak sa znova stane tým shakespearovským šašom, ktorý s úsmevom kráľovi vmieta do tváre kruté pravdy – a kráľ s tým nemôže nič urobiť, lebo šašo má predsa imunitu. Čiže keď nájde nový étos. Bol by som celkom rád, ak by som sa toho dožil a opäť by sa mi žiadalo chodiť do divadla.

Mladým aj v Akadémii umenia odovzdávate skúsenosti cez svoje knihy i za katedrou. Úprimne, spíňa odozva vaše očakávania a predstavy?

- Je ľahké odvolať sa na pravdivý fakt, že dnes prichádzajú na vysoké školy mladí ľudia, ktorí majú veľké vedomostné medzery a polamentovať si. Ale je to aj alibistické. S faktom, že prvý stupeň vysokoškolského štúdia sa „vdaka“ reformám nášho školstva zmenil na akýsi stredoškolský doškolaovací kurz a skutočne vysokoškolské štúdium sa presúva na druhý a tretí stupeň, nič neurobíme. Z môjho pohľadu sú kľúčové dva problémy

– mladí ľudia si odvykli čítať a kamsi sa stratila aj ambícia ísť na koreň zaujímavej informácii. Je mi to protivné, ale naozaj ako dozorca musím niektorých študentov nútiť, aby si prečítali divadelnú hru a neuspokojili sa s tým, že si skopírujú obsah z googlu. A jedujem sa, keď vidím, že čakajú, že budem diktovať nejaké definície, ktoré sa potom naučia na skúšku. Ono to súvisí s tou krízou „čítania s porozumením“, na ktorú upozorňovali pedagogické prieskumy v posledných rokoch. Ale netreba generalizovať, v každom ročníku sa nájde pár študentov, ktorých štúdium naozaj zaujíma, hľadajú sami aj iné zdroje informácií a snažia sa svoj pobyt na Akadémii umení všestranne využiť tak, aby boli pripravení na pôsobenie v profesionálnom divadle.

V Akadémii umenia pôsobíte tuším od roku 1997. Do akej miery vás uspokojuje pedagogická práca, ak vezmete do úvahy vašu prioritnú profesionálnu orientáciu?

– Veru, už patríam medzi „vykopávky“. Boli to zväš rušné roky a niekoľkokrát som veľmi uvažoval o tom, že v Banskej Bystrici učiť prestanem, pretože pokusy o likvidáciu neželanej Akadémie umení znamenali nielen vyučovanie v premrzutej zničenej poloprázdnej budove, ale občas aj taký zanedbateľný úväzok, že som z rodinného rozpočtu ešte dotoval svoje každotýždňové „horehronské výlety“. Našťastie, podarilo sa k spolupráci prizvať postupne kvalitný tím domácich i zahraničných pedagógov, vďaka eurograntu máme veľmi kvalitnú infraštruktúru, presvedčili sme o schopnosti poskytovať kvalitné vysokoškolské vzdelávanie Akreditačnú komisiu a máme prvých absolventov doktorandského stupňa. Vzhľadom na moju pôvodnú profesijnú orientáciu však budem spokojný, až keď akreditujeme aj štúdium divadelnej vedy,

ktoré dnes na Slovensku nejestvuje. Je to program, na ktorom škola „nezarobí“, ale pre kontinuitu poznávania divadla ako umeleckého druhu je nevyhnutný z celospoločenského hľadiska. Mne by sa veľmi páčilo, keby som raz mohol do školy chodiť ako ctihodný kmeť, ktorý bude na seminároch so študentami preberať zaujímavé témy, konzultovať záverečné práce a tešiť sa z ich tvorivých úspechov – ale zatiaľ to vyzerá, že ešte nejaký ten „týždeň“ ma čaká lietanie s vyplazeným jazykom medzi povinnosťami pedagogickými, úradovaním a administrovaním, vymýšľaním grantových projektov, prípravou hromady papierov pre komplexnú akreditáciu, ktoré v konečnom dôsledku skončia kdesi v archíve bez toho, aby sa niekto do toho pozrel... Že ma teda čaká vysokoškolská realita Anno Domini 2013.

(ben), foto archív A.M.

HRANIČNÝ BOD ZAVÍTAL NA ORAVU

Veľká výstavná sieň Oravskej galérie v Dolnom Kubíne odprezentovala výstavný a výskumný projekt v spolupráci troch vysokých škôl – Fakulty výtvarných umení Akadémie umení v Banskej Bystrici, Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika v Toruni a Akademie výtvarných umění v Prahe.

PROJEKT Z NAŠEJ DIELNE

Projekt „Hraničný bod“ je postavený na komparácií výsledkov magisterského štúdia s výsledkami doktorandského štúdia absolventov umeleckých vysokých škôl. Je projektovaný na tri roky (2011–2013) a okrem konfrontácie tvorby jednotlivých autorov porovnáva výsledky absolventov uvedených škôl. Projekt má dve fázy. Pilotná sa odohrala v roku 2011 na výstavách na Zvolenskom zámku vo Zvolene, v Galérii PF v Bratislave, v Slovenskom kultúrnom inštitúte vo Viedni a v Galérii Alternatíva v Zlíne. Druhá finálna fáza, projektovaná na rok 2013, plánuje výstavu v Prahe a v Toruni. Jej súčasťou bola aj výstava, trvajúca od júna do septembra t. r. v Oravskej galérii v Dolnom Kubíne.

Riešiteľom projektu a kurátorom prezentácií je profesor Ľudovít Hološka, akad. mal., vedúci katedry maľby FVU AU v Banskej Bystrici. Spoluriešitelia projektu Mgr. art. a ArtD. Viera Margetová, Veronika Vaculová, Daniela Chrienová a Marek Urbanovský sú absolventmi všetkých troch stupňov štúdia FVU AU.

SONDA DO MYSLENIA A TVORBY

Kým pilotná fáza projektu porovnávala záverečné diplomové práce magisterského štúdia, vo finálnej fáze je porovnávaný tento výsledok s výsledkom dizertácie. Siedmi autori z troch rôznych škôl utvárajú sondu do myslenia a tvorby súčasných mladých výtvarníkov. Ewa Binczyk sa prezentuje cyklami grafických listov, Ewa Doroszenko maľbami a fotografiami, Daniela Chrienová a Viera Margetová maľbami, Veronika Vaculová asamblážami v konfrontácii so stratégiou „trompe l'oeil“, Radek Petříček kresbami a maľbami a Marek Urbanovský maľbou a videoprojekciou exponujúcou procesualitu vzniku maliarskeho diela.

(in)

NA CINEMATIKU AJ NAŠI TVORCOVIA

Medzinárodný filmový festival Cinematik Piešťany, ktorý ako hlavný organizátor pripravuje Cinematik, s. r. o., Stupava, každoročne ponúka dynamicky sa rozvíjajúce významné kultúrne podujatie na Slovensku i v Strednej Európe.

Jeho dlhodobou stratégiou je orientácia na mladého filmového diváka s dôrazom na rozvíjanie jeho filmovej gramotnosti. Dlhodobým cieľom je zasa vytvoriť medzinárodnú platformu pre prezentáciu a propagáciu slovenského dokumentárneho filmu prostredníctvom novej súťažnej sekcie nazvanej Cinematik.doc, seminárov a diskusných fór na tému dokumentárneho filmu.

DEVÄT ŠTUDENSKÝCH FILMOV Z AU

Cinematik má pomerne úzke prepojenie aj na našu školu. Pre zaujímavosť, čestnou riaditeľkou festivalu je nám dôverne známa prof. Božidara Turzonovová (na obr.) a vo funkcii umeleckého riaditeľa pôsobí pedagóg FDU AU doc. Mgr. Vladimír Štríc. Nedávno si podujatie pripísalo na svoje konto 8. ročník, na ktorom okrem celovečerných filmov uviedlo aj bloky študentských filmov z Akadémie umení v Banskej Bystrici a Filmovej a televíznej fakulty Vysokej školy múzických umení v Bratislave. V súťažnom výbere zabojovali tiež Absolventi Tomáša Krupu, ktorí hovoria o mladých ľuďoch a ich problémy profesionálne sa uplatniť a ktorí sú dielom absolventov tunajšej Akadémie umení. Na tohtoročnom Cinematiku sa prezentovali tieto študentské filmy AU:

LETOKRUHY (2013, 29 min.),

réžia: Kristína Rigová.
Príbeh dvoch mladých žien žijúcich v odlišných svetoch. Život jednej je zrkadlovým odrazom života tej druhej.

SMÄD PO ŠŤASTÍ (2013, 7 min.),

réžia: Lucia Bušfyová.
Krátky film o hľadaní šťastia z pohľadu mladej ženy. Opojená prchavými ilúziami dnešnej doby, zabúda na zdroj naozajstného šťastia.

JA A LUCIA (2013, 15 min.),

réžia: Peter Komár.
Dokument o dvoch mladých ľuďoch, ktorí sa dozvedia, že spolu čakajú dieťa.

VIAC NEŽ ROZPRÁVKA (2013, 8 min.),

réžia: Ivona Lichá.
Príbeh Veroniky, ktorá žije v detskom domove a keďže nemá rodičov, číta si rozprávky sama. Reálny svet sa prelína s nereálnym svetom jej fantázie.

TO VŠETKO TU OSTANE (2013, 14 min.),

réžia: Zuzana Kallová.
Príbeh života kronikára Jaroslava Homolu, ktorý sa na sklonku svojho života ocitol sám.

DOTYKY (2013, 22 min.),

réžia: Šimon Horna.
Príbeh neherca, ktorý si napíše a odohrá celé divadelné predstavenie. Podarí sa mu poraziť svojho démona? A viete, čo je prokrastinácia?

ODTLAČKY (2013, 23 min.),

réžia: Růžena Rausová.
Krátky film o fantázii, inšpirácii, tvorení a zrodení.

FILMÁROVCE ALEBO ČACHTICE 1961

(2013, 50 min.), réžia: Kristína Klimeková.
Dokumentárny film o udalosti z roku 1961, vďaka ktorej dostali Čachtice prezývku „Filmárovce“, aj keď v nich žiadny film nevznikol.

VO SNE, V NOCI (2013, 13 min.),

réžia: Lukáš Turňa.
Niekoľko dní zo života mladého Michala. Každodennosť jeho dní za pásom je nevýrazná a šedivá, ale sny sú preň miestom, ktoré patrí iba jemu.

(in, b)

foto: <http://www.cinematik.sk>

SONET PRE LIBERA

(ZA JOŽKOM ADAMOVIČOM)

Za Jozefom Adamovičom

Nedávny odchod Mgr. Art. Jozefa Adamoviča, ArtD. (23. apríl 1939, Trnava–2. august 2013, Bratislava), divadelného i filmového herca, pedagóga a režiséra, zasiahol aj našu Akadémiu umení. Veď tento vynikajúci herec, ktorý bol v rokoch 1960–1991 členom SND, pomáhal zakladať tunajšiu umeleckú alma mater, pričom v období 1997–2004 bol pedagógom (v pozícii odborného asistenta) na fakulte dramatických umení AU. Navyše jeho manželkou bola herečka a pedagogička Božidara Turzonovová, rovnako dlhoročne spojená s AU. Naposledy pôsobil Jozef Adamovič na konzervatóriu v Košiciach ako pedagóg.

Česť jeho pamiatke.

(in)

Foto: internet

Vidím ta, kráčaš stupienkami,
Nedovídam však na ich métu.
Ako to? Veď viem, že tu
Si ešte včera bol a hral si s nami.

Nedá mi neriečiť: áno, po tie dni
Si sa nám strácal, sťahy na skrývačku
Si sa vychystal, ale, prisámvačku,
Snáď nebol to žart z tvojich posledných,

Ktorými si vše, dnes či aj vlani,
Zaskočil blízkych, milovaných.
No po včerajšku s predtuchami
Sme brali tvoj smiech, sami ustaraní.

Žartuješ s nami, ty náš nezbedník?
Naozaj tieto schody vedú
Ďaleko, azda až k samému nebu?
Tak už sú tu tie smutné dni,

Keď pôjdeš prvý, a nie my,
Ne čele radu. Medzi poslednými
Hudcovia budú. Činelmi

Nám porátajú naše plané činy,
Dlh voči tebe, čo z nás robí vinných.
V rove zadunia prvé hrudky hlíny.

*

Zdolal si schody pre nás málo známe
A my nevieme, kam si zahol potom.
Nie, tieto čudné finty nepoznáme.
Ty si tkal čisté ako božie oko.

Asi tak bude, že tvoj systém hráčsky
Tentoraz zlyhal, padol horeznačky.
V nebi už vedia, kamže si to mieril...
No s touto fintou nechceme sa zmieriť.

Mal si ich tucty. Mal si toľko viery,
Koľko jej nemá nik na rozdávačky.
Nechyťal si sa sebe spreneveriť.

Nuž neostáva, iba najať plačky
A "Circum dederunt me" z dverí
Nad mŕtvym zalkať. V úcte, kolenačky.

Tono Kret

IVAN PALÚCH: „JOŽKO VŽDY STÁL PRI MNE BLÍZKO“

Odbornými kruhmi sa jeho životná story hodnotí ako príbeh jedného z mála slovenských hercov, ktorý siahal na hviezdy. A na druhej strane jedného z mnohých, ktorých umelecké zásluhy neboli vždy docenené. Oboje je v prípade Ivana Palúcha (na obr.), dnes už emeritného filmového a divadelného herca, pravdou. Tak ako skutočnosť, že svojou filmografiou zľudovel predovšetkým ako Princ Bajaja či Adam Šangala. V Banskej Bystrici žijúci rodák zo Zvolena (20. júna 1940) mal veľmi blízko k Jozefovi Adamovičovi, a tak ho nechajme spomínať:

Keď sa rozvinula myšlienka založiť fakultu dramatických umení pri tunajšej Akadémii umení, mal som veľmi čulý kontakt s Jožkom Adamovičom, ktorý práve bojoval s ľuďmi v okolí Hnúšte, kde chcel vytvoriť koziu farmu a mal už predrovaný kontrakt s istou veľkou mliekárskou firmou vo Francúzsku. Behal stále len po súdoch, lebo stádo mu rozkradli. Zavolať som mu: Jožo, príď okamžite za mnou do Bystrice, je tu dačo pre teba. Aj prišiel. Treba vedieť, že Adamovič mal najvyššie odborné vzdelanie na Slovensku! Totiž v roku 1960 skončil štúdium herectva na VŠMU v Bratislave a po niekoľkých rokoch absolvoval aj GITIS, teda Štátny inštitút divadelného umenia v Moskve so zameraním na scenáristiku a réžiu. Dokonca u Tarkovského! Vyššiu odbornú akademickú kvalifikáciu nemal u nás nikto. Takže prišiel sem a ponuku pôsobiť na AU akceptoval. Všetko, aj to, čo nasledovalo, sa udialo v rokoch 1997–1998. Následne sme zlanáril Tóna

Kreta, dlhoročného hlavného dramaturga činohry SND, na odbory dramaturgie a známeho teoretika divadelného umenia Mariána Mikolu, roky pôsobiaceho na VŠMU, potom v Prahe Honzu Přeučila na herecko – dramatickú tvorbu, s tým, že to budú učiť spolu s Jožom Adamovičom, ďalej Dušana Kleina, vtedy dekana pražskej FAMU, a to aj s ďalším významným režisérom Jirkom Procházkom. Pochopiteľne, Jožo nahovoril aj svoju Daču, ktorá je profesorkou, tá sa potom na istý čas stala dokonca dekanou fakulty. Mimochodom, Jožo býval u mňa – predtým už počas vysokoškolských štúdií v Bratislave sme rok strávili na spoločnej izbe – spával na podlahe v obývačke a moja Idka nám vyvára. Väčšinu času, pravda, sme trávili v škole, lebo prvý ročník nám ubehol ako voda a naraz sme mali dva ročníky. Jožo bol fantastický chlapec. Vlani sa zastavil u mňa cestou z Košíc, len tak, vraj, čo je nového. Inak, hrali sme spolu v dvoch predstaveniach. V jeho absolvent-

skej hre Bačova žena na VŠMU som si zahral honelníka a po druhýkrát krátko po nakrúcaní Bajaju v Prahe som začal robiť Šangalu v Bratislave, pričom Igor Cieľ ma ukecal, aby som stvárnil Očkaja. Jožkovi som na pohrebe nebol, lebo udreli tie šialené horúčavy a s mojím vysokým tlakom by som šiel do rizika. Jožo stál v mojom živote pri mne veľmi blízko, a ja nechodím na pohreby takým ľuďom, lebo by ma tam hádam aj porazilo...

(ben), foto: autor

NAŠI ODCHOVANCÍ: SIMA MARTAUSOVÁ, NOVÝ OBJAV SLOVENSKEJ HUDOBNEJ SCÉNY

SPIEVA O TOM, O ČOM SA JEJ ŤAŽKO ROZPRÁVA

Gospel talent so zasneným hlasom. „Dobrý deň, to som ja“ - je nové CD mladej speváčky - pesničkárky, skladateľky a textárky Simony „Simy“ Martausovej (1988). Vyšlo v polovici júna t. r. a je také, ako jeho autorka. Mladé, krásne, milé, úprimné a plné lásky k hudbe a človeku. Je prvým vydavateľským počínom hudobného manažéra Jozefa Šeba.

HUDBA JE PRE ŇU VIAC, NEŽ LEN TÓNY A ZVUKY

„Z pôvodného nahrávania na skúšku sme sa rozhodli nahrat' celé cédečko a bola to taká krásna práca, že sme to museli urobiť sami celé až do konca,“

objasňuje Šeba. Práve on ju spojil so skvelými muzikantmi, ktorí autorským piesňam Simy dodali konečnú podobu. Igor „Ajdži“ Sabo (bicie), Martin Zajko (gitara, mandolíny, ukulele), Pišta Lengyel (gitara, steel guitar), Martin Gašpar (kontrabas, basa) a hostia: Juraj Bartoš (trúbka), Miško Šimko (akordeón), Erich „Boboš“ Procházka (ústna harmonika) a Maťo Čema (zvuk, štúdio Cobra Sound) sa dokonale podpísali na výslednom zvuku CD. „Chalani sú nielen skvelí hudobníci, ale aj ľudia. Oblúbila som si ich a keď so mnou hrali na jednom pódiu, tak to bolo krásne. V hudbe, ktorú sme všetci do tohto CD vložili, je pre mňa niečo viac, ako len tóny a zvuky. Stretli sa v nej predovšetkým srdcia každého jedného, ľudskosť, nadšenie a radosť z hudby,“ hovorí o spolupráci s našou muzikantskou špičkou Sima.

Všetky texty a hudbu až na jednu výnimku si napísala Sima sama a o nápaditý obal sa postarali Kaja Čemová a Janko Kukučka. V deň vydania ho Sima spolu s kapelou predstavila novinárom a hosťom živým minikoncertom. „Toto nové CD je pre mňa také moje malé dielo. Z lásky prišlo na svet a ja sa z neho veľmi teším. Pesničky, ktoré sú na ňom, sú kusom mňa samej, preto je to krásny a zároveň zvláštny pocit držať ho v rukách. K zrodu by som mu priala, aby robilo radosť okrem mňa aj iným, nech si nájde cestu k ľuďom a nech mu to dobre hrá...“ povedala Sima, keď prvý raz držala svoje nové hudobné „dieťa“ v rukách. Prvým singlom, ktorý už predtým rotoval v slovenských rádiách, je pieseň Normálny život.

Z AKADÉMIE K RADOŠINCOM I DO SVETA HUDBY

Sima Martausová už v prvom ročníku na Fakulte dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici – študijný program herectvo – zistila, že má dosť času na to, aby robila aj niečo iné.

Kúpila si gitaru a po večeroch skúšala hrať a tvoriť pesničky. V treťom ročníku svoju pieseň „Nádherný svätý“ prihlásila do súťaže Gospel talent 2009. Súťaž vyhrala a rýchlo zistila, aké je krásne deliť sa o radosť z pesničiek s inými ľuďmi. Získala totiž možnosť nahrat' autorské skladby v nahrávacom štúdiu Richarda Čanakyho, rotáciu jednej piesne v rozhlasovom vysielaní Rádía Lumen, poukážku na hudobniny, ako aj možnosť vystúpiť na hudobnom festivale Campfest. Krátko po úspešnom ukončení odboru herectva (2012) – disponuje teda titulom Mgr. Art., pričom s bakalárskym bola jednou z 39 absolventov FDU v roku 2010 – sa prihlásila do konkurzu Radošinského naivného divadla na spievajúcu herečku. Vyšlo to a momentálne hrá a spieva v divadle, ale jej srdce stále z veľkej časti zamestnáva vlastná hudba.

Všetky texty a hudbu na uvedený album okrem jednej výnimky napísala Sima sama. O svojej tvorbe hovorí: „Keď tvorím, špeciálne nad niečím nerozmýšľam. Mám pocit, že pesničky prichádzajú akoby samé od seba a ja sa na to len prizieram. Sú však aj prípady, keď potrebujem zo seba dostať niečo, čo prežívam a vtedy napíšem text a hudbu potom doladím podľa momentálnej nálady. Najčastejšie ma to chytá o polnoci. Tvorím o svojom vlastnom živote, vzťahoch, prírode, láske – o všetkom, čo je okolo nás. Hudba je pre mňa taký malý zázrak. Je mojím liekom, kofeínom, sú to moje druhé ústa, ktorými spievam o tom, o čom sa mi ťažko rozpráva. Najkrajšie, čo sa dá hudbou dosiahnuť, je to, že poteší okrem mňa aj srdcia iných ľudí.“ Simona pochádza z Považskej Bystrice a prezrádza, že má rada fialky, jar, ľudí, skaly a „toho, o ktorom spievam vo svojej pesničke“, teda v piesni Nádherný svätý. Najradšej skladá v kostolíku, pretože: „Vtedy najviac cítim, ako za mňa tvorí Duch Svätý. Vlastne to

ani nie je skladanie, ale modlenie sa hudbou. A ak nie v kostolíku, tak v prírode.“

V PAMÄTI OLHOVÁ, JARJABEK, LAURINČIKOVÁ...

Nedalo nám, aby sme sa nového objavu slovenskej hudobnej scény nespýtali na to, kto z pedagógov AU jej najviac utkvil v pamäti a vôbec aké spomienky ju viedu k štúdiu na akadémii? Formoval študijný program herectva jej neskorší spevácky prejav?

„Spomienky na Akadémiu umení sa mi viedu aj na moje hudobno - tvorivé začiatky. V prvom ročníku sme mali totiž dosť času i na vlastné záujmy. Tak som si kúpila gitaru - vtedy tuším ešte za slovenské koruny - zadarmo mi k nej pridali combo a začala som sa pomaly na nej učiť hrať. Často spomínam aj na svojich spolužiakov, s ktorými sme, samozrejme až po venovaní sa štúdiu, zažívali krásne umelecké chvíle na koncertoch, predstaveniach alebo na kavičkách... Z pedagógov mi najviac utkveli

v pamäti Janka Olhová, s ktorou sme pracovali na mojej monodrame v štvrtom ročníku a možno aj práve preto bol tento ročník pre mňa najkrajší, potom Dušan Jarjabek, ktorý nás učil spev v poslednom ročníku, a Zuzka Laurinčíková. Tá okrem toho, že ma učila spolu s pánom Sarvašom umelecký prednes, stala sa mi aj výbornou kamoškou a doteraz sa stretávame. A do akej miery formovalo herectvo môj spevácky prejav? Tak to posúdiť neviem. Síce sme na škole mali aj spev, ale spievaniu a tvorbe som sa venovala viacmenej mimo školy. Asi v roku 2011 otvorili na našej škole klub HaD – teda kaviareň plnú hudby a divadla – kde som mala aj koncert, takže ku koncu môjho štúdia na akadémii sa mi škola takýmto spôsobom pomaly začínala prepájať aj so spievaním.“

(ben), zdroj: Rado Mešša, in

NAŠI JUBILANTI

JÚL 2013

40 rokov – Mgr. art. Ľubomír Viluda
65 rokov – prof. Mgr. art. Ján Zavarský

AUGUST 2013

65 rokov – Mgr. Božena Fresserová, PhD.

SEPTEMBER 2013

70 rokov – prof. Stanislav Balko, akad. maliar
70 rokov – prof. Ľudovít Hološka, akad. maliar

Jubilantom v mene zamestnancov, študentov a sympatizantov školy srdečne blahoželať a do ďalších rokov praje redakčná rada veľa zdravia, šťastia, inšpirácie, tvorivých síl a pohody v osobnom i profesionálnom živote.

PRVÍ DOKTORANDI I ŠTUDIJNÁ NOVINKA

Ani počas prázdnin nezívali útroby Fakulty dramatických umení Akadémie umení prázdnotou. Zvláštnosť chvíle zvyšovala skutočnosť, že išlo o premiéru. Divadelná hra to, pochopiteľne, nebola.

UDALOSŤ MIMORIADNEHO VÝZNAMU

V auguste sa totiž predstavilo kvarteto doktorandov v rámci druhého vypísaného termínu obhajoby dizertačných prác - Mgr. art. Richard Sanitra, Mgr. art. Emil Spišák, Mgr. art. Soňa Capková a Mgr. art. Tomáš Mischura. Nasledovali prijímacie pohovory na doktorandské štúdium v odbore divadelné umenie. Udiali sa štandardným spôsobom, napokon zo zákona je na to vyčlenený istý čas, ktorý škola musí doktorandom venovať a celý mechanizmus spočíva v tom, že ku každému adeptovi je menovaná komisia na čele s predsedom, a to podľa témy dizertačnej práce. Zsväteným je známe, že tento „rituál“ sa začína tým, že sa prečíta posudok školiteľa, po ktorom nasledujú tri oponentské posudky. Očakáva sa, že sa už bude opakovať každoročne.

„Keďže šlo o premiéru, zistili sme si, ako to prebieha inde,“ glosuje udalosť dekan fakulty doc. PhDr. Ján Sládeček, PhD. (na obr.) „Ale isté skúsenosti s tým máme, veď viacerí pedagógovia tento proces už absolvovali, či už na VŠMU, alebo v Slovenskej akadémii vied v Bratislave. Čo to pre nás znamená? Je to mimoriadne význam-

ná záležitosť z toho titulu, že po vyradení prvých doktorandov do praxe budeme môcť požiadať akreditačnú komisiu o právo habilitácie a inaugurácie na našej fakulte. A to je nesmierne dôležité: Je to totiž jedna z podmienok, aby fakulta mala svojich doktorandov.“

Ponuku rozšíril divadelný manažment Po tejto udalosti sa fakulta v pokojnom režime pripravovala na otvorenie nového akademického roka 2013–2014. S pozoruhodnou novinkou. Od ministra školstva dostala podpísaný dokument o potvrdení rozhodnutia akreditačnej komisie, ktorý ju oprávňuje otvoriť nový študijný program - divadelný manažment v bakalárskom štúdiu. Túto informáciu vedenie fakulty vzápätí, ako sa vraví, pustilo do sveta (v zmysle zákona) a presondovalo možnosť podmienok a termínu prijímacích pohovorov. S tým, že by nový študijný program otvorilo už od 1. októbra t. r.

Docent Sládeček to hodnotí ako malú senzáciu, s nefalšovaným nadšením hovorí doslova o „malom veľkom úspechu.“ Pre ilustráciu, FDU AU obvykle zastrešuje celkom vyše 170 poslucháčov. Všetko nasvedčuje tomu, že atraktívna študijná novinka tento počet navýši. Pravda, keď si fakulta si podala žiadosť na otvorenie tohto programu na akreditačnú komi-

siu, nik nemohol ani tušiť, či ju komisia schváli a prijme na základe jej posúdenia, či škola spĺňa všetky stanovené podmienky. Hoci sládečkovi o tom pochybnosti nemali... Medzitým sa už chýr o novinke v príslušných kruhoch rozšíril a odozva veštila solídny záujem. Oficiálne zverejnenie o rozhodnutí akreditačnej komisie priznať fakulte právo otvoriť nový študijný program ho len potvrdilo. Mimochodom, aj Bratislava ho otvárala len nedávno. „Pôvodne som to chcel spojiť s filmom pod divadelný a filmový manažment. Žeby tie prvé tri bakalárske roky boli spolu, žiaľ, zákon to nedovoľuje. A keďže filmári zatiaľ nemajú magisterské štúdium scenáristiky, museli sme od toho upustiť. Faktom totiž je, že v tomto smere nemáme na Slovensku, ba ani v Čechách či v Poľsku garantov, teda profesorov. To je celý problém. Inak by sme ho už dávnejšie mali vyriešený. Uvidíme, akým spôsobom to budeme riešiť v budúcnosti, nakoľko od 1. júla 2013 prebieha veľká akreditácia našej školy a máme rok na to, aby sme sa na ňu pripravili. Ide o komplexnú akreditáciu, opakujúcu sa po šiestich rokoch,“ dodáva docent Sládeček.

(ben), foto: autor

Na prahu nového akademického roka sme oslovili dekana Fakulty výtvarných umení Akadémie umení v Banskej Bystrici doc. Juraja Saparu, akad. soch.

DOCENT SAPARA: PRIORITOU JE OBLASŤ SKVALITNENIA VÝUČBY

So svojimi spolupracovníkmi vediete poslucháčov fakulty vo všeobecnosti k takému stupňu vizuálnej gramotnosti a estetického vedomia, aby mohli optimálnym spôsobom hľadať a nachádzať svoju ľudskú a umeleckú identitu. Pre zaujímavosť, akému počtu študentov umožňujete naplňovať tento cieľ?

- V akademickom roku 2012/13 to bolo 144 bakalárov, 51 magistrov, 11 denných doktorandov, 9 externých doktorandov, dohromady teda išlo o 215 študentov.

Výchova v oblasti umenia má svoje špecifiká, do značnej miery ju determinujú vytvorené podmienky a zázemie. S akými ambíciami vstupuje fakulta do nového akademického roka?

- Fakulta výtvarných umení má svoje ambície hlavne v oblasti skvalitnenia výučby, a to uplatňovaním viacerých foriem. Jednak pokračovaním priestorovej a technologickej vybavenosti všetkých katedrií, ďalej skvalitnením pedagogického zboru, otvorením nových študijných programov,

akceleráciou medzinárodných kontaktov, rozšírením a skvalitnením vedecko – umeleckej činnosti pedagógov a študentov ako aj grantovou činnosťou. Žiaľ, ako to už býva, za daných priestorových a finančných podmienok nie je možné väčšinu týchto predsavzatí realizovať.

Ako je známe, od 1. júna t. r. „beží“ komplexná akreditácia školy. Aké nároky kladie na vašu fakultu?

- Nové sprísnené akreditačné kritéria nepochybne kladú zvýšené požiadavky na všetkých pracovníkov fakulty ako aj pedagógov, hlavne v oblasti umeleckej tvorby. Súčasný stav prípravy komplexnej akreditácie na našej fakulte vo všetkých sledovaných bodoch tvorí reálny základ na úspešné absolvovanie tejto náročnej úlohy v nasledujúcom akademickom roku a jej úspešné ukončenie.

V programoch, ktoré sa realizujú na fakulte výtvarných umení, sa kladie dôraz na pomerne veľkú mieru samostatných aktivít poslucháčov a invenčnosť myslenia. Je možné z tohto pohľadu zhodnotiť účinkovanie vašich zverencov v 6. ročníku Ceny EXIT 2013, v ktorom súťažili v konkurencii 52 projektov premiérov aj dva projekty z FVU AU, i keď do finále sa neprebojovali?

- Vzhľadom na prázdninové obdobie sa nepodarilo zistiť úspešnosť našich študentov, takže vyjadrovať sa k tomu by bolo v tejto chvíli predčasné.

(ben)

SVOJICH ŽIAKOV VEDIE K POKORE K DIVÁKOVI

Nedávno oslávil 82 rokov, no vitality má na rozdávanie. Herec, scenárista, režisér, pedagóg a predstaviteľ umeleckého prednesu Juraj Sarvaš pôsobil v rokoch 1955–1962 vo zvolenskom Divadle J. G. Tajovského, potom až do roku 1996 v SND v Bratislave. Svoj kumšt od roku 1997 odovzdáva poslucháčom Fakulty dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici.

Stará láska vraj nehrdzavie. Je niečo, čo vás aj v súčasnosti viaže k susedom vo Zvolene? Pravdaže, okrem dcéry Svetlany, herečky DJGT.

- Chodím pravidelne na premiéry DJGT, pretože to je tak: My sme v podstate začínali vo Zvolene. Prvá várka vysokoškôľakov prišla práve sem, boli sme piati. Do starého divadla. Ani sa mi nechce veriť, teraz, keď vstúpim do zvolenského divadla, do jeho krásnej budovy, že už ubehlo toľko času. Túto budovu pokladám za jednu z najvhodnejších u nás pre komornú činohru. Tristo divákov vytvára ideálny priestor pre tento druh divadla. Akurát sa musí robiť dobrý repertoár. Nesmie to byť len bulvár. Navyše je tam ďalšia, malá sála. O tomto sme my len snívali. Som povďačný, že ma sem stále pozývajú, rád sem chodím aj zo sentimentu, aj preto, že tu mám viacerých žiakov z banskobystrickej Akadémie umení – Sanitru, Výrostka, Špánikovú, Misárovú a iných. No a pocho-

pitelne preto, že tu mám dcéru, ktorá – ak to poviem pateticky – akoby niesla štafetu na mieste, kde sme s mojou bývalou manželkou Zlaticou Gillovou začínali. Bol som napríklad na slávnostnom predstavení inscenácie Plač, kde Zlatica účinkuje, aj mne v DJGT predvlani urobili krásne životné jubileum. Ja som ho vždy propagoval a veľmi ma mrzí, že sa v ostatných rokoch vytráca z celoslovenského divadelného povedomia. To nie je len chyba divadla, to je aj chyba našej organizácie divadelnej siete, že uprednostňuje SND a potom ešte nitrianske, kde sa robí medzinárodný festival. Viem, že v DJGT boli výborné inscenácie, ktoré by si v Nitre na jej prehliadke miesto zaslúžili.

Dotkli ste sa zvolenskej dramaturgie. Podľa istého teatrologa sa dá postavenie dramaturga prirovnať k postaveniu pôrodnej babice: keď sa narodí krásne dieťa, všetci chvália otca, keď príde na svet nedochôdča, bijú za to pôrodnú babicu. Čo teda ponúka tá zvolenská?

-DJGT má pomerne nového dramaturga, Jána Chalupku, absolventa Akadémie umení. Sám som ho na toto štúdium nahovoril, keď ešte pôsobil ako inšpicent. Predtým som bol istý čas dosť skeptický, lebo celá filozofia nemôže stáť na tom, že nie sú peniaze, a preto budeme robiť bulvár. Viete, tie bulvárne komédie sa opakujú, sú na jedno kopyto. Vlani sa to našťastie už obohatilo jednak Cestou

okolo sveta za 80 dní, ktorá je urobená na úrovni aj spevácky, potom Plačom, určeným pre malú scénu, čo je filozofická hra. Verím, že Chalupka bude nachádzať také hry, na ktoré budú chodiť diváci. Nemôžeme si otupiť diváka argumentujúc, že on to chce. To nie je pravda. Dobré, dajme mu, čo si žiada, ale... Aj my sme v SND robili komédie, ale nie hocijaké, lež trebárs báječnú Shakespearovu Komédiu omylov! Vynikajúca inscenácia povedzme Tajovského by mala byť v repertoári permanentne. Veď Tajovský je senzačný autor. Takto musia rozmýšľať. Dramaturgické myslenie nesmie byť prvoplánové, tak, ako nie je ani v prípade herca.

Aj keď ste už dlhší čas mimo zvolenského divadla, určite vám zostali osobné väzby. Dá sa hovoriť o pretrvávajúcom priateľstve?

- V prvom rade je to Ondrej Mojžiš, to bol až bratský vzťah. Ešte je tam Magda Matrtajová, s ktorou sme tiež vlastne začínali a robili výborné veci. No už mám vzťah skôr k mojim žiakom. Je tam Baška Špániková, ktorá je mojou asistentkou v škole a naše kontakty sú ozaj srdečné. Spomenúť musím aj chlapcov od techniky, lebo my sme boli s nimi ako jedna veľká rodina. Všetci oni ma vítajú už zďaleka! Bolo to pri všetkej úcte k hercovi a pri hereckej úcte k technikom. Spomeniem aj Era Šmálika, ktorý ešte žije v Bratislave. Všetko to bolo neuveriteľne srdečné. Tak, ako som to neskôr zažil v bratislavskom Carltone. Dnes tam nepôjdete na kávu za 70 korún, tak, ako sme chodili my. Nechcem byť sentimentálny, ale to boli ozaj iné osobné, nielen herecké vzťahy, ako sú dnes. Keď som ešte ako zvolenský herec dostal hlavnú rolu vo filme Štyridsaťštyri, takmer rok som býval v Carltone, čiže som tam bol aj neskôr ako doma, a tak ma jeho personál bral. Viete, herec bez publika je ničím. A dnes, keď urobia nejaký Panelák, tak sa nazdávajú, že to stačí a divák im môže byť ukradnutý... Takto nie. Ja aj dnes vystupujem, viem poetické štúdio v Bratislave a u žiakov stále presadzujem veľkú pokoru k divákovi. Lebo len potom ťa divák má veľmi rád.

-ba, foto: Vlado Bahýl

FERMAN DIVADLA AKADÉMIE UMENÍ V BANSKEJ BYSTRICI

OKTÓBER 2013

***STREDA 9. 10. 2013 o 18.30 h** (Divadelné štúdio FDU AU)

Ján Botto – Pavol Janiček: Žltá Ialía.

Slovenská romantická balada s novým pohľadom i nadhľadom je podporená ďalšou Bottovou poéziou a prvkami folklóru. Réžia: Silvia Zeumerová (poslucháčka 1. roč. Mgr. stupňa KdaR).

***PONDELOK 14. 10. 2013 o 17.00 h** (D 44)

Katarína Hitzingerová: To nenapíšeš...

Hrajú: Michal Kucer. Pedagogické vedenie: Jana Olhová, Richard Sanitra.

***STREDA 16. 10. 2013 o 18.30 h** (Divadelné štúdio FDU AU)

Nina Ivanovna Čerkes: Fjodor a jeho bratia. Boha nieto, za kým pôjdem v nedeľu? Premiéra.

Réžia: Zuzana Galková, pedagogické vedenie: doc. Mgr. art. Matúš Olha, PhD., doc. Mgr. art. František Výrostko, dramaturgia: Matej Moško, scéna: Michal Lošonský (JaOnMi creatures), kostýmy: Hana Kollárová, hudba: Lukáš Rudzan, svetelný dizajn: Ján Ptačin (JaOnMi creatures), hrajú: Samuel Borsík, Miriam Gajdošová, Filip Hajduk, Mateja Ištókovičová, Jozef Komiňák, Jozef Kubánek, Zuzana Miklošková, Gabriela Očkajová, Matej Struhár, Jana Szendreiiová, Filip Štrba, Mário Zeumer.

***ŠTVŔTOK – NEDELA 17. 10. – 20. 10. 2013**

(Divadelné štúdio FDU AU) – Artorium 2013

Akademia Teatralna im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie – Susanne Schneider: Noci sestier Bronteových.

Janáčkova akademie múzických umění v Brně – Puccini – Dlak – Murger – Ondra – Zetel: Bohéma 1914 – zima, jaro.

VŠMU Bratislava – Urs Widmer: Top Dogs.

Akademia umení v Banskej Bystrici – Ján Botto – Pavol Janiček: Žltá Ialía.

Katedra Pantomimy HAMU, Brno – Adam Halaš: Kabaret Marceau.

Kyiv National I. K. Karpenko – Kary University of Theatre, cinema and Television,

Kyjev – Tennessee Williams: Sladký vták mladosti.

Univerzitet u Novom Sadu Akademija Umetnosti – Aleksandar Popović: Mravčí zmatok.

***STREDA 23. 10. 2013 o 18.30 h** (Divadelné štúdio FDU AU)

Nina Ivanovna Čerkes: Fjodor a jeho bratia. Boha nieto, za kým pôjdem v nedeľu?

Réžia: Zuzana Galková, pedagogické vedenie: doc. Mgr. art. Matúš Olha, PhD., doc. Mgr. art. František Výrostko.

***PONDELOK 25. 10. 2013 o 17.00 h** (D 44)

Monodráma na adaptáciu textu Jany Juránovej: Salome.

Hrajú: Petra Ševčíková. Ped. vedenie: Jana Olhová, Tomáš Mischura.

***STREDA 30. 10. 2013 o 18.30 h** (Divadelné štúdio FDU AU)

Nina Ivanovna Čerkes: Fjodor a jeho bratia. Boha nieto, za kým pôjdem v nedeľu?

Réžia: Zuzana Galková, pedagogické vedenie: doc. Mgr. art. Matúš Olha, PhD., doc. Mgr. art. František Výrostko.

ZAZNAMENALI SME

OTVORENIE AKADEMICKÉHO ROKA

Slávnostné otvorenie akademického roka 2013/2014 sa uskutočnilo 1. októbra (utorok) 2013 o 11.00 hod. v Divadelnom štúdiu Fakulty dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici, Horná 95, Banská Bystrica.

FEDERICO GARCIA LORCA OPĚT NA DOSKÁCH FDU

Po úspešnom naštudovaní hry Krvavá svadba sa dramatické texty Federica Garcíu Lorcu opäť dostávajú do svetla reflektorov v Divadelnom štúdiu Fakulty dramatických umení v Banskej Bystrici. V roku 115. výročia Lorcovho narodenia sa režijnej taktovky nad bakalárskym projektom poslucháčov herectva chopí znovu profesor Ľuboslav Majera. Kompozíciou viacerých Lorcových textov sa pokúsi vytvoriť novú, sviežu, energickú a pútavú inscenáciu, ktorej premiéra je plánovaná v zimnom semestri akademického roka 2013/2014 (20. novembra t. r.). Bližšie informácie prinesieme v ďalšom vydaní.

MEDZINÁRODNÁ TEATROLOGICKÁ KONFERENCIA

V tomto roku už po desiaty raz organizuje Akadémia umení medzinárodnú teatrologickú konferenciu v cykle Dnes a tu, ktorý je venovaná pamiatke banskobystrického rodáka, významného dramatika a teoretika a skvelého pedagóga, profesora Petra Karvaša. Jubilejný, desiaty ročník konferencie sa uskutoční 29. a 30. novembra 2013 na tému Postavenie divadla v spoločnosti. Téma umožňuje uplatniť historický pohľad a porovnávať meniace sa postavenie divadla, divadelnej tvorby a divadelného umelca v rozličných časopriestorových súradniciach a rozličných typoch organizácie spoločnosti, ale rovnako umožňuje aj analýzu konkrétnych divadelných diel a ich spoločenskej reflexie, a generuje i možnosť teoreticky skúmať problematiku kontaktu talentovaného a vysokoškolsky pripraveného uchádzača s profesionálnou umeleckou praxou.

HORIZONTY UMENIA

Akadémia umení organizuje webovú konferenciu s medzinárodnou účasťou pod názvom Horizonty umenia. Konferencia poskytuje priestor autorom, interpretom, teoretikom a vedcom, pedagógom, organizátorom. Jej cieľom je prezentácia názorov a výsledkov umeleckej, vedecko-výskumnej a pedagogickej práce v oblasti dramatického, hudobného, výtvarného, tanečného a filmového umenia. Z konferencie vzíde recenzovaný elektronický zborník, ktorý dostane každý aktívny účastník konferencie. Konferencia bude prebiehať na webovej stránke Akadémie umení. Webová stránka na vkladanie príspevkov bude prístupná od 1. 10. 2013 do 31. 10. 2013. V tom čase je možné na webovej stránke vstúpiť aj do diskusie a reagovať na uverejnené príspevky.

Príspevky:

1. Rozsah nie je limitovaný.
2. Jazyk: slovenský, český, poľský, maďarský, anglický, nemecký. Abstrakt a kľúčové slová vždy v anglickom jazyku.
3. Pokyny na písanie (formát, štruktúra) budú zaslané prihláseným účastníkom.

ŠTYRIA KARAMAZOVSKÍ BRATIA (FJODOR A JEHO BRATIA)

Bratia Karamazovci sú v móde. V roku 2008 nakrútil v Čechách režisér Petr Zelenka koprodukčný film, v roku 2013 uviedli v SND Majlingovu dramaturgiu v réžii Romana Poláka. Ako v prípade českého filmu Karamazovi, ani hra Fjodor a jeho bratia od Niny Ivanovny Čerkes nie je iba o Karamazovcoch. Boh neexistuje, všetko je dovolené. Fjodor Dostojevskij stvoril štyroch karamazovských bratov. Z „vdaky k svojmu stvoriteľovi“ zabil jeden z nich vlastného otca. Kto je vinný za tento hriech a kto Karamazovcov vykúpi z rúk diabla? Pod vedením doc. Mgr. art. Matúša Olhu, PhD. uvedie režisérka Zuzana Galková hru súčasnej ruskej autorky Niny Ivanovny Čerkes. Pre študentov štvrtého ročníka herectva to bude ich absolventská inscenácia. Premiéra je naplánovaná na stredu 16. októbra t. r.

ŠTUDENTSKE PŔIŽIKY

Fond na podporu vzdelávania zverejnil oznam o možnosti predkladania žiadostí o pôžičku podľa § 10 zákona č. 396/2012 Z. z. o Fonde na podporu vzdelávania. Podrobnosti na webe akadémie. Na poskytovanie pôžičiek pre študentov podľa § 10 zákona o FNPV v akademickom roku 2013/2014 sú vyčlenené v rozpočte FNPV finančné prostriedky vo výške 5 000 000 eur. Minimálna výška pôžičky je stanovená na 500 eur, maximálna výška pre študentov I. a II. stupňa vysokoškolského štúdia 3 000 eur, pre študentov III. stupňa vysokoškolského štúdia 6 000 eur. Termín na predkladanie žiadostí o pôžičku je do 31. októbra 2013. Tlačivo žiadosti o pôžičku je zverejnené na web stránke fondu www.npv.sk.

ODIŠIEL VÝZNAMNÝ FOTOGRAF

V stredu 11. septembra zomrel v Modre - Harmónii významný slovenský fotograf Tibor Huszár (61). Dokumentoval o. i. divadelný život, vyhral napr. Svetové trienále divadelnej fotografie v Novom Sade. Začiatkom 90. rokov pracoval New Yorku ako nezávislý fotograf a pedagóg. Po návrate učil na Akadémii umení v Banskej Bystrici a v poslednom období viedol fotografický ateliér študentov Fakulty masmediálnej komunikácie na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Česť jeho pamiatky.

WORKSHOP FIGURÁLNEJ KRESBY

Záver mesiaca september patril na tunajšej fakulte výtvarných umení Workshopu figurálnej kresby 2013 prof. Borisa Jirkú.

(in, b)